

ARAŞTIRMA MAKALESİ/RESEARCH ARTICLE

Altınova'da seracılık sektöründe çalışan dış göç ile gelmiş olan kadınların emeği üzerine nitel bir değerlendirme

A qualitative evaluation on the labor of migrant women working in the greenhouse sector in Altınova

Sümeyye Göktaş¹ Fikri Keleşoğlu²

¹Yüksek Lisans Öğr., Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü, Türkiye, e-mail: sumeyyegoktas@ogr.bandirma.edu.tr

²Doç. Dr., Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Türkiye, e-mail: fkelesoglu@bandirma.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı Yalova ilinin Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş, seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların işgücü piyasalarına katılımının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisini incelemektir. Türkiye içinde bulunduğu jeopolitik konum ile her zaman göçmenler için bir transit ülke özelliği göstermiştir. Bunun yanı sıra özellikle 2010 yılında gerçekleşen ve pek çok Orta Doğu ülkesini etkisi altına alan "Arap Baharı"nın etkisiyle Orta Doğu ülkelerinden Türkiye'ye kitlesel göçler gerçekleşmiş ve bu kitlesel göçler ile Türkiye'ye giriş yapan göçmenler Türkiye'nin emek piyasalarına dâhil olmuştur. Literatürde göçmen emeğine dair pek çok çalışma yapıldığı görülmekle birlikte göçmen kadın emeğine dair çalışmaların nicel anlamda sınırlı kaldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar genellikle göçmen kadınların ev hizmetleri, bakım hizmetleri, turizm gibi sektörlerdeki emeğine odaklanmış olup göçmen kadınların seracılık sektöründeki durumlarını inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple bu çalışma Yalova ilinin Altınova ilçesinde seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların emeğinin değerlendirilmesine yönelik yapılmıştır.

Yalova ilinin Altınova ilçesinde 2023 yılında gerçekleştirilen çalışma, Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan farklı etnik gruplardan olan 10 kadın ile yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu "kadının yeri evidir" algısı ile emek piyasalarında var olma çabası uzun yıllardır devam etmektedir. Göçmen olmanın getirmiş olduğu ikincil dezavantaj ile birlikte göçmen kadınların emek piyasalarındaki konumu onları daha da kırılgan bir grup haline getirmektedir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışma göçmen kadınların işgücü piyasalarında, toplumsal cinsiyet rollerinin getirmiş olduğu kırılgan, kolay yönetilebilir ve ucuz emek algısı sonucunda düşük ücret, sosyal dışlanma, niteliksizleştirme, mevcut işe devam etmeye zorunlu olma gibi pek çok sorunlarla mücadele ettiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Göç, Kadın Emeği, Göçmen Kadın Emeği

¹Bu çalışma Doç. Dr. Fikri KELEŞOĞLU danışmanlığında yürütülmekte olan yüksek lisans tezi esas alınarak türetilmiştir.

Citation/Atf: GÖKTAŞ, S. & KELEŞOĞLU, F. (2023). Altınova'da seracılık sektöründe çalışan dış göç ile gelmiş olan kadınların emeği üzerine nitel bir değerlendirme. *Journal of Original Studies*. 4(2), 85-100, DOI: 10.47243/jos.2392

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Sümeyye Göktaş
E-mail: sumeyyegoktas@ogr.bandirma.edu.tr

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between the participation in labor markets and gender roles of immigrant women who came to the Altınova district of Yalova province with international migration and work in the greenhouse sector. Türkiye's geopolitical location has always been a transit country for immigrants. In addition, with the influence of the "Arab Spring", which took place especially in 2010 and affected many Middle Eastern countries, mass migrations took place from Middle Eastern countries to Turkey, and with these mass migrations, immigrants entering Turkey were included in Turkey's labor markets. Although there are many studies on immigrant labor in the literature, it is seen that studies on immigrant women's labor are limited in quantitative terms. Studies have generally focused on the labor of immigrant women in sectors such as domestic services, care services, and tourism, and no study has been found examining the situation of immigrant women in the greenhouse sector. For this reason, this study was conducted to evaluate the labor of immigrant women working in the greenhouse sector in the Altınova district of Yalova province.

The study, conducted in the Altınova district of Yalova province in 2023, is based on interviews with 10 women from different ethnic groups who had to migrate to Turkey. Women's efforts to exist in the labor markets with the perception that "a woman's place is in the home" brought about by gender roles have been continuing for many years. Along with the secondary disadvantage of being an immigrant, the position of immigrant women in the labor markets makes them an even more vulnerable group. This study, which uses qualitative research methods, shows that immigrant women struggle with many problems in the labor markets, such as low wages, social exclusion, dequalification, and being obliged to continue their current job, as a result of the perception of fragile, easily manageable and cheap labor brought about by gender roles.

Keywords: Migration, Women's Labour, Immigrant Women's Labour

1. GİRİŞ

İnsanoğlu neden göç etmektedir? Göç, insanları ve toplumları nasıl etkilemektedir? Göçün farklı cinsiyetlere olan etkisi nedir? İşgücü piyasalarında göçmen kadın olmak nasıldır? Göçmen kadın işçiler hangi problemlerle yüz yüze gelmektedir? Bu soruların cevabını bulma çabası bu çalışmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Göç olgusunun insanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olduğu bilinmektedir. Bu kadar uzun zamandır gerçekleşen bir olguyu dar bir çerçevede incelemek kolay olmamaktadır. Çalışmanın ilk bölümlerinde göç kavramının tanımlanmasına, göç çeşitlerine, göç eden kişilerin hukuki statülerinin tanımlanmasına yer verilmiş ve okuyuculara göç olgusu ile ilgili genel bir literatür bilgisi kazandırılmaya çalışılmıştır.

Kadınların emek piyasalarına dâhil olmasının sancılı süreci, göçmen kadınların da olumsuz koşullarla yüz yüze gelmesine sebep olmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde kadın emeği ve temelde göçmen kadın emeğinin tarihsel

ve güncel süreci incelenmiştir. Bu noktada kadınların ve özellikle de göçmen kadınların emeğinin işgücü piyasalarındaki kırılgan, ucuz ve yönetilebilir algısının göçmen kadınlar için hangi sorunlara yol açtığı değerlendirilmiştir.

Literatür taraması yapıldığında göçmen emeği üzerine birçok çalışma yapıldığı görülmüştür. Fakat bu çalışmalarda çoğunlukla göç etmiş kadın emeğinin bir alt başlık olarak ele alınması veya bazı çalışmalarda hiç ele alınmaması araştırmacının dikkatini çekmiştir. Bunun yanı sıra göçmen kadın emeğine dair bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar genel olarak ev hizmetleri (Yalçın, 2015), tekstil (Çakmak & Yaman, 2018), tarım (Dedeoğlu, 2019), parça başı iş (Uçar, 2020) gibi sektörlerle ilgili yapılmıştır. Bu noktada seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların emeği üzerine bir değerlendirmeye rastlanılmamıştır.

Seracılık, emek yoğun ve enformel işgücüne açık olan sektörlerden biridir. Seracılık Türkiye'de özellikle Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde iklime bağlı olarak yoğunlaşmıştır. Araştırma sahası olarak seçilen Yalova ili, süs bitkileri alanında Türkiye'de İzmir ve Antalya'dan

sonra 3. sırada yer almaktadır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Yalova İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2018). Yalova; İstanbul, Bursa, Kocaeli gibi büyük ve sanayileşmiş şehirlerin arasında kalan, giderek sanayileşen, iç ve dış göç almaya başlayan bir şehirdir. Artan göç sebebiyle özellikle kadın nüfusunun seracılıkta yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Altınova ilçesinin göç ile birlikte artan nüfusuyla giderek sanayileşen bir bölge olması sosyal bilimciler açısından bir araştırma sahası niteliği kazanmaktadır. Altınova'nın İstanbul'un göç ve sanayileşmenin getirmiş olduğu sorunlarla mücadele eden Tuzla ilçesine dönüşüyor olması Altınova ilçesinin önemini artırdığı düşünülmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın araştırma sahasını Yalova'nın Altınova ilçesi, katılımcılarını ise Altınova'da seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınlar oluşturmaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, Yalova ilinin Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş, seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların işgücü piyasalarına katılımının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisini incelemektir.

Tüm bu gerekçelerle araştırmada cevap aranan soru cümleleri şunlardır:

“Yalova'nın Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş göçmen kadınlar emeklerinin karşılığını aldıklarını düşünüyor mu?”

“Yalova'nın Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş göçmen kadınların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?”

“Yalova'nın Altınova ilçesine uluslararası göç ile gelmiş göçmen kadınlar işgücü piyasalarına nasıl dâhil oluyorlar?”

“Yalova'nın Altınova ilçesinde seracılık sektöründe çalışan uluslararası göç ile gelmiş göçmen kadınların farklı milliyetlerle bir arada çalışmalarlarıyla ilgili olumlu veya olumsuz deneyimleri var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?”

2. GÖÇ VE GÖÇE DAİR KAVRAMLARIN TANIMLANMASI

2.1. Göç

İnsanoğlu çağlardan beri göç etmektedir. İlk çağlarda yaşam mücadelesini sürdürme isteği ve felaketlerden kaçma ile bağdaşan göç kavramı ilerleyen çağlarda farklı sebeplerle farklı şekil ve anlamlarla çeşitlenmiştir (Köleoğlu ve Şimşek Kandemir, 2018: 10). Göç kavramına ait çeşitli tanımlar bulunmakla birlikte göçün temelde “bir yer değiştirme hareketi” olarak tanımlandığı görülmektedir. Göç, insana ve topluma ait bir olgu olduğu için bir ülke veya toplumdaki ekonomik, sosyal ve politik oluşumlarla bağlantılıdır ve bu sebeple göç her zaman neden-sonuç, zaman-mekân gibi unsurlara bağlı bir şekilde tanımlanmaktadır (Barışık, 2020: 3). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) hazırlamış olduğu Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğünde göç; süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun bir grubun uluslararası bir sınırı geçmesi veya bir devlet içerisinde yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2014: 78).

Göç kavramının literatürdeki kullanım şekillerine bakıldığında “immigration”, “migration”, “emigration” kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir. İmmigration kalıcı olarak bir ülkeye yerleşmeyi, migration kavramı bir yerden başka bir yere yerleşmek amacıyla hareket etmeyi, emigration kavramı ise kişinin ana vatanını başka bir ülkeye yerleşmek üzere terk etmesini ifade etmektedir (Barışık, 2020: 3-4). Görüldüğü üzere göç olgusuna dair kavramlar birbirine benzer anlamları içermektedir.

Göç kavramı insani bağlamda değerlendirildiğinde kişilerin çoğunlukla daha iyi bir yaşama sahip olmak için köklerini menşe ülkeden ayırdığı bir eylem olarak açıklanmaktadır ve bazı göçmenlerin naaşlarının ana vatanda defnedildiği düşünüldüğünde göçün ölümü dahi aşabilen önemli bir olgu olduğu görülmektedir (Haas ve diğ., 2022: 51).

Göç kavramı sosyal açıdan değerlendirildiğinde ikamet edilen yerdeki mevcut ilişkilerin bırakılıp, yeni yerleşilen yerdeki toplumsal

süreçlere dâhil olmaya çalışmak bir bakımdan kişinin kendini yeniden inşa etmesi olarak da görülmektedir (Bozok, 2019: 174).

Göçün insanlık tarihinden itibaren var olan bir olgu olduğu bilinse de özellikle İkinci Dünya Savaşı, küreselleşme gibi pek çok toplumu etkileyen olay ve durumlarla birlikte gelişen ulaşım ve iletişim araçlarının etkisiyle dünyada göç yoğunlaşmış ve 20. Yüzyılın ikinci yarısı "göç çağı" olarak isimlendirilmiştir (Haas ve diğ., 2022: 1-6).

Göç sürecinin başlayabilmesi için, göç etmek için bir sebep, bir "itici faktör" ve "çekici faktör" gereklidir. İtici faktörler kişileri menşe ülke veya bölgeden göç etmelerini zorunlu kılan faktörler olarak tanımlanırken, çekici faktörler ise kişileri daha iyi fırsatlar için bir bölgeye veya ülkeye çeken faktörler, o ülkeyi veya bölgeyi "cazip" kılan niteliklerdir (Kahya, 2022: 822).

Göç, itici ve çekici faktörler açısından şu şekilde ele alınabilir (Kahya, 2022; Adıgüzel, 2020):

İtici faktörler:

- Savaşlar
- Kişi başına düşen gelirin düşük olması
- Dini ve etnik azınlık olmak
- Enflasyon
- İşsizlik
- İnsan hakları ihlali
- Sağlık, eğitim vb. imkânların yetersizliği
- İlaç ve gıda sıkıntısı
- Terör
- Doğal afetler

Çekici faktörler:

- Kamu düzeni
- Sığınmacılara/göçmenlere yapılan sosyal yardımlar
- Dini değerlerin özgürce yaşatılabilmesi
- Ekonomik kaygının olmaması veya menşe

ülkeye göre daha az olması

- İş bulma olanağı
- Sığınmacılara/göçmenlere olumlu bakış açısı
- Sosyal imkânların yeterli olması
- Temel ihtiyaçlara kolay ulaşım
- Huzurlu bir yaşam sürme imkânı
- Gelişmişlik seviyesinin yüksek olması

2.2. Göç Türleri

Göç zamana, mekâna, süreye, amaca göre pek çok türlere ayrılabilir. Bu çalışmada göç;

- 1) Yasal yollarla gerçekleşip gerçekleşmediğine göre (düzenli-düzensiz göç)
- 2) Göç eden birey ve grupların rızasına göre (gönüllü- zorunlu göç)
- 3) Göçün devlet sınırlarını aşıp aşmamasına göre (dış-iç göç)
- 4) Emek temelli olmasına göre (mevsimlik göç-iş gücü göçü)

Olmak üzere 4 başlıkta incelenmiştir.

1)Düzenli- düzensiz göç:

Göçün kişinin kendi ülkeleri dışındaki başka herhangi bir ülkeye göç etmek için menşe ülkenin, transit ülkenin ve hedef ülkenin yasal prosedürlerine göre gerçekleştirilmesi "düzenli göç" olarak adlandırılmaktadır (Çağlar, 2018: 35). Düzenli göç Türkiye özelinde değerlendirildiğinde yabancıların yasal yollarla Türkiye'ye giriş yapabilmesi için 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na uygun hareket etmeleri gerektiği görülmektedir.

Göç; menşe, transit ve hedef ülkenin yasal prosedürlerine göre gerçekleşmediğinde ise "düzensiz göç" olarak ifade edilmektedir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na uygun olmadan gerçekleştirilen göçler Türkiye özelinde "düzensiz göç" olarak nitelendirilmektedir.

2) Gönüllü-zorunlu göç:

Kişilerin kendi rızaları ile herhangi bir baskı ve

zorlama olmaksızın kendi ülkelerinden başka bir ülkeye göç etmesi “gönüllü göç” olarak adlandırılmaktadır. Eğitim, sağlık, daha iyi yaşam şartlarına sahip olmak, kariyer hedefleri gibi hususlar gönüllü göçün sebepleri arasında yer almaktadır (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 255). Gönüllü göç türüne nitelikli eğitim görmüş, düşünen ve üreten iş gücünün gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere gerçekleştirmesi olarak adlandırılan “beyin göçü” örnek olarak verilebilir (Babataş, 2007: 263).

Kişilerin özgür iradelerini kullanamadıkları, savaş, terör ve doğal afet gibi yaşamsal tehditler oluşturan olaylar neticesinde gerçekleştirilen göç ise “zorunlu göç” olarak adlandırılmaktadır. 2010 yılında Tunus’ta başlayan ve pek çok Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkesinin etkilendiği bir siyasi hareket olan “Arap Baharı” (Özdemir ve Uğurludoğan, 2023: 163) ile Suriye’den Türkiye’ye gerçekleşen göçler güncel zorunlu göç örneklerindedir.

3) İç- dış göç:

Göçün yaşanılan ülkenin idari sınırları içerisinde gerçekleşip gerçekleşmediği ise iç ve dış göç olarak iki farklı şekilde ele alınmaktadır.

Göçün ülke sınırları içerisinde bir şehirden başka bir şehre veya bir bölgeden başka bir bölgeye doğru gerçekleşmesi “iç göç” olarak tanımlanmaktadır (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 254). İç göçün temel sebepleri arasında kentleşme, tarımda makineleşme, toprakların miras yoluyla parçalanması gibi sebepler yer almaktadır (Bahar ve Korkmaz Bingöl, 2010: 45). Bunun yanı sıra Türkiye’de 1990lı yıllarda yaşanan terör olayları sebebiyle ülkenin Doğu bölgesinden Batı bölgesine gerçekleşen göçte görüldüğü gibi terör vb. sebepler de iç göçe sebep olabilmektedir (Sağlam, 2006: 42).

Uluslararası göç olarak da ifade edilen dış göç insanların geçici veya kalıcı olarak ülkelerinden başka bir ülkeye göçü tanımlanmaktadır. Uluslararası/dış göç başta politik olmak üzere ekonomik, sosyal ve demografik katmanları içerisinde barındıran çok boyutlu bir süreçtir (Barışık, 2020: 14-15). Uluslararası/dış göç beyin göçü, emek/iş gücü göçü, daha iyi yaşam kalitesi için yapılan göçler ve devletlerin anlaşmaları ile

gerçekleşen mübadele göçleri uluslararası/dış göç örneklerinden bazılarıdır (Koçak ve Terzi, 2012: 173-175).

4) Mevsimlik Göç- İş Gücü Göçü:

Emek temelli göçler mevsimlik göç ve iş gücü göçü olarak ikiye ayrılmaktadır. Literatürde çoğunlukla mevsimlik göçün iç göç, iş gücü göçünün ise dış göç ile ilişkili olarak tanımlandığı görülmektedir.

Mevsimlik göç, insanların yılın belirli bir bölümünü başka bir yerde geçirmesini ifade etmektedir. Mevsimlik göçün temelini tarım, hayvancılık, madencilik, turizm gibi ekonomik faaliyetler oluşturmaktadır. Göçün süresinden kaynaklı olarak mevsimlik göç “geçici göç” niteliği taşımaktadır.

Tamamen ekonomik kaygılarla gerçekleştirilen iş gücü göçü hem menşe hem de hedef ülkede ekonomik, demografik, sosyal değişikliklere sebep olmaktadır (Soytürk, 2012: 2314).

İş gücü göçüne Türkiye özelinde verilebilecek en belirgin örnek 1960larda artan iş gücü ihtiyacını karşılayamayan başta Almanya, Avusturya ve Belçika olmak üzere Avrupa ülkelerine gerçekleştirilen göçtür. İyi eğitim görmüş, nitelikli kişilerin kendi ülkelerinden başka bir ülkeye araştırma yapmak veya çalışmak için göç etmesi olarak tanımlanan beyin göçü (Bakırtaş ve Kandemir, 2010: 962) de iş gücü göçlerine örnek olarak verilebilir.

2.3. Göçmen

Göç literatürü incelendiğinde göçmen, sığınmacı, mülteci vb. kavramların zaman zaman birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte göçmen kavramının diğer kavramları kapsayıcı bir şekilde kullanılmasına da sıkça rastlanılmaktadır.

Göçmen kavramı bazı sosyal bilimciler tarafından “kişi veya grupların yaşam şartlarını iyileştirmek ve beklentilerini geliştirmek için gönüllü olarak bir ülkeden başka bir ülkeye gerçekleştirdikleri yer değiştirme hareketi” olarak tanımlanmaktadır (Adıgüzel, 2016: 4-5).

Mültecilerin yeni bir ülkeye yerleştirilmesi,

gönüllü geri dönüşlere yardım, yasal göç seçeneklerinin desteklenmesi gibi faaliyetleri bulunan Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nün (IOM, 2024) 2009 yılında yayınladığı Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğünde de yukarıda bahsedilmiş olan göçmen kavramının genel tanımına paralel bir şekilde "kişisel rahatlık amacıyla herhangi bir zorlama olmadan daha iyi yaşam şartları için bir ülkeden başka bir ülkeye hareket eden kişi" olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud, 2009: 22).

Bir başka uluslararası kuruluş olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün ise politika belirleyiciler ve uygulayıcılar için hazırladığı bir rehberde ise göçmen kavramı sade ve anlaşılır bir şekilde "ikamet ülkelerini değiştiren kişi" olarak tanımlanmaktadır (Leighton ve diğ., 2021: 15).

2.4. Mülteci

Uluslararası göç ile ilgili ayrıntılı değerlendirmeler içeren Haas, Castles ve Miller'in yazdığı Göçler Çağı isimli kitapta (Haas ve diğ., 2022: 39) zorunlu göç ve mültecilik "kalmak bir seçenek olmadığı zaman göç zorunlu hale gelir" cümlesi ile net ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmektedir.

Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğünde mülteci kavramı "ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi gruba mensubiyeti yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi" olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud, 2009: 42-43).

Diğer göç kavramlarında olduğu gibi mülteci kavramının tanımlanması ve anlaşılmasında da farklılıklar bulunmaktadır. Mültecilere dair en temel hukuki metinlerden biri 1951 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmedir. (1951 Cenevre Sözleşmesi olarak da bilinmektedir) Bu sözleşmede mülteci kavramı "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından

haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen, yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi" olarak tanımlanmaktadır (Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1951).

Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin Sözleşmesinde yer alan "1 Ocak 1951'den önce" ifadesi 1967 yılında imzalanan bir protokol ile kaldırılmıştır.

Türkiye Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'yi 1961 yılında "coğrafi kısıtlama" ile imzalamıştır. Coğrafi kısıtlama mülteci korumasını sadece Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebi ile iltica eden kişilere uygulanmasını ifade etmektedir (Adıgüzel, 2016: 6).

Türkiye'nin Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmeyi coğrafi çekince ile imzalaması, 2011 yılından itibaren Suriye'den yapılan göçlerle gelen kişilerin hukuki statüsünün belirlenmesinde sorunlar oluşturmuştur.

2.5. Şartlı Mülteci

Şartlı mülteci statüsü yalnızca Türkiye'ye özgü bir statüdür. Mülteci alt başlığında incelenen Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme'yi Türkiye'nin coğrafi kısıtlama ile imzalaması Türkiye'ye Avrupa dışından iltica eden kişilerin hukuki statüsü sorununu doğurmuştur. Şartlı mülteciler, mültecilerden yalnızca geldikleri ülke bakımından farklı olmalarına rağmen çeşitli sınırlamalara tabi tutulmaktadır (Arıkın, 2023: 8). Avrupa Konseyi ülkelerinden gelerek sığınma talep eden kişiler mülteci statüsü ile Türkiye'de kalış hakkı elde ederken, şartlı mülteciler güvenli üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalma hakkına sahiptirler (Arıkın, 2023: 8).

2.6. İkincil Koruma

Mülteci veya şartlı mülteci statüsü kapsamında değerlendirilemeyen fakat koruma ihtiyacı olan kişiler Yabancılar ve Uluslararası Koruma

Kanunu çerçevesinde “ikincil koruma” statüsünde değerlendirilmektedir (Erdoğan, 2022: 28).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 63. Maddesinde “ikincil koruma” şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.”

2.7. Geçici Koruma

Uluslararası Göç Örgütü’nün (IOM) hazırlamış olduğu Göç Terimleri Sözlüğü’nde geçici koruma, çatışma veya yaygın şiddet sebebiyle kitlesel olarak göç eden kişilere öncesinde bireysel statü belirleme işlemleri uygulanmaksızın devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda düzenlenen uygulama olarak tanımlanmaktadır (Perruchoud, 2009: 33).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91.maddesinde ise ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ülkesine geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına giren veya geçen yabancılara geçici koruma sağlanabileceği ifade edilmektedir (TBMM, 2013). 2010 yılında başlayan ve pek çok Orta Doğu ülkesini etkileyen siyasi ve silahlı bir hareket olan Arap Baharı neticesinde Suriye’den Türkiye sınırlarına giren Suriyeliler geçici koruma statüsü altındadır.

2.8. Sığınmacı

Literatürde sığınmacı, mülteci statüsüne başvurmuş ve başvurusunun sonucuna dair bir karar bekleyen kişi olarak tanımlanmaktadır (Haas ve diğ., 2022: 37).

Sığınmacı tabirinin uluslararası hukuki metinlerde direkt olarak tanımlanmamış olduğu görülmekle birlikte uygulamada mültecilere sağlanan korumanın tümü için kullanılan bir terim haline geldiği görülmektedir (Ganiyeva, 2014: 57). Özellikle 1948 sayılı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 14. Maddesinde geçen “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.” ifadesi ile sığınmacıların korunma hakkının güçlendirildiği görülmektedir (BM, 1948).

2.9. Türkiye’ye Yönelik Uluslararası Göçler

Türkiye’nin bulunduğu Anadolu coğrafyası; Avrupa ve Asya arasında bir köprü oluşturması, denizlerle çevrili olması, koşu ülkelerinde istikrarsızlıklar yaşanması sebebiyle tarih içerisinde her zaman önemli göç güzergâhlarından biri olmuş ve Türkiye göçü en iyi tanıyan ülkelerden biri haline gelmiştir (Temir, 2023: 33).

Cumhuriyet öncesi dönemde Osmanlı Devleti’nin tarihi boyunca tüm tebaasına ve göçle gelenlere ırk, din, dil konusunda hoşgörü göstermesi Osmanlı Devleti’ne kitlesel ve bireysel göç hareketlerinin yoğun olarak gerçekleşmesine sebep olmuştur (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 256). 1492 yılında yüzbinlerce Yahudi kökenli yabancının İspanya’dan Osmanlı Devleti’ne kabul edilmesi, 1709 yılında İsveç Kralı Şarl’ın himayesindeki 2000 kişi ile Osmanlı topraklarına gelmesi, 1917 yılında Rusya’da gerçekleşen Bolşevik Devrimi sonucunda Beyaz Ordu liderlerinden biri olan Pyotr Vrangel ve askerlerinin Osmanlı topraklarına sığınması ve Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde Balkanlardaki toprakların kaybedilmesi ile birlikte orada yaşayan Türk ve Müslüman kimliğe sahip kişilerin Osmanlı topraklarına göç etmesi Osmanlı döneminde gerçekleşen uluslararası göç hareketlerine örnek verilmektedir (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 256-257).

Türkiye Cumhuriyeti’nde gerçekleşen göç hareketleri 1923-1960 dönemi, 1960-1980 dönemi, 1980-1990 dönemi, 1999-2011 sonrası Suriye Krizi olarak 4 tarihsel bölüme ayrılmaktadır (Çoştan, 2020: 20).

1923 yılında İskân Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte Yunanistan ile yapılan mübadeleler sonucunda Yunanistan'dan göçmenler Türkiye'ye kabul edilmiştir (Temir, 2023: 33).

1933-1946 yılları arasında 2. Dünya Savaşı esnası ve sonrasında Alman Nazi rejiminden kaçan 800 Alman Türkiye topraklarına göç etmiştir (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023: 256-257).

1960-1980 dönemi 2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın kendisini ekonomik olarak yeniden inşa etmesi sürecinde iş gücüne ihtiyaç duyması ve Türkiye'nin de işsizlik sorunuyla mücadele etmesi neticesiyle başta Almanya olmak üzere Türkiye pek çok Avrupa ülkesine işçi göndermiştir (Ünver, 2012: 192).

1980lerden itibaren Türkiye özellikle Orta Doğu ve komşularından göçler olarak adeta bir "sığınmacı ülkesi" olmuştur. Bu göçlerin genel olarak söz konusu ülkelerdeki baskı ve rejimlerden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Temir, 2023: 34). 1979 İran Devrimi ile birlikte Türkiye'ye İran'dan kitlesel göçler gerçekleşmiş, yaklaşık 1,5 milyon İranlının Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine geçiş yaptığı düşünülmektedir (Kara ve Korkut, 2010: 157-158).

Aynı dönemlerde Bulgaristan'da asimilasyon politikası yürüten Todor Jivkov'un yönetiminden kaçan Bulgaristan Türkleri ve Müslüman Bulgarlar 1989 yılında Türkiye topraklarına göç etmiş, 1992-1995 Bosna Savaşı'ndan kaçan Boşnaklar ve Eski Yugoslavya ülkelerinden Türkiye'ye pek çok kitlesel göçler gerçekleşmiştir (Temir, 2023: 34).

Bunların haricinde 1991 Körfez Savaşı ile 400 binden fazla Iraklı ve 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte Türkiye'ye göçler gerçekleşmiştir (Kirişçi, 2007 ve Taşkın, 2014).

2010'lu yıllara gelindiğinde ise Orta Doğu'da Arap Baharı'nın patlak vermesi neticesinde Türkiye "Açık Kapı" politikası izlemiş ve özellikle sınır komşusu olan Suriye'den kitlesel göçler almıştır (Temir, 2023: 35).

3. KADIN EMEĞİ VE GÖÇMEN KADIN EMEĞİ

3.1. Kadın Emeği

İnsanlık tarihi boyunca kadın gerek ev içi gerekse de ev dışı alanda ekonomik hayatın içerisinde var olmuştur. Avcı toplayıcı toplumlarda fiziksel/biyolojik temele dayalı ilk iş bölümünün erkeğin avcılık, kadının ise toplayıcılık işlerini üstlenmesiyle gerçekleştiği görülmektedir. Fiziki özelliklere dayalı bu iş bölümü sosyo-kültürel değişimlerle birlikte zaman içerisinde "eve ekmek getiren erkek" modelinin oluşmasına ve erkek egemen bir ekonomik hayatın ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Tilev, 2018: 129).

Kadın emeği ücretli emek içinde cinsiyetçi iş bölümünden kaynaklı olarak farklı bir kategoride yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeğe toplumsal yaşam içerisinde farklı roller vermiş; kadını ev içi alanda yeniden üretimle sınırlarken, erkeği ise ev dışı alandaki işlerde konumlandırmıştır. Kapitalist toplumda kadın hem ev içinde aile bireylerinin ihtiyaçlarını karşılayacak hizmeti üretirken hem de toplumsal üretim için ev dışında çalışmaktadır (Ergüder, 2006: 61-62).

"Her şeyi değiştiren yüzyıl" olarak da anılan 18. Yüzyılda Sanayi Devrimi ile birlikte yeni fabrikalar açılmış, sanayi şehirleri kurulmuş ve işçi ihtiyacının artmasıyla birlikte kadınlar ucuz işgücü olarak emek piyasasında yerini almıştır. Kadınlar toplumsal cinsiyet rolleri gereği ev işleri ve çocuk bakımında da görev almaya devam etmiştir. Dolayısıyla bu durum kadınların yaşadığı eşitsiz durumu yok etmemiş tam tersi bir şekilde hem ev içi hem de kamusal alandaki emeklerine uygulanan sömürü ve tahakküm devam etmiştir (Özer, 2017: 1398-1399).

3.2. Göçmen Kadın Emeği

Kadın emeği yukarıda da bahsedildiği üzere toplumsal cinsiyet rolleri gereğince işgücü piyasalarında her zaman ucuz ve yönetilebilir bir konumda olmuştur. Bu duruma "göçmen" olma statüsü de eklendiğinde hâlihazırda dezavantajlı durumda olan kadın emeğinin dezavantajlı konumunun pekiştirildiği düşünülmektedir.

Literatürde göçmen kadın emeğinin yoğunlukla emek konusunun alt başlığı olarak incelenmesi, göçmen kadın emeğine yeterli alanın ayrılması, göçmen kadın emeğine dair akademik araştırmalara yoğunluk verilmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle Türkiye gibi yoğun göç alan ve göçmen emeğinin enformel sektörlerde yoğunlaştığı bir ülkede bu konu üzerinde çalışmak gerekliliğini öne çıkarmaktadır.

Göçmen kadınların işgücü piyasasındaki durumlarını daha yakından incelemenin önemini Gülay Toksöz şu şekilde sıralamaktadır (Toksöz, 2021: 33-34):

- İşçi sınıfının bir bileşeni olarak göçmen kadın işçileri yerli işçiler ile kıyaslamak,
- Etnisitenin toplumsal cinsiyet üzerindeki etkisini anlayabilmek açısından yerli kadın işçiler ile göçmen kadın işçilerin toplumsal cinsiyet özelinde bağdaşan veya farklılaşan özelliklerini göstermek,
- Göçmen kadın işçiler ve göçmen erkek işçiler arasında toplumsal cinsiyet bağlamında ortaya çıkan farkları görmek bakımından

Göçmen kadınların işgücü piyasalarındaki durumlarını yakından incelemek önem taşımaktadır.

Göç sonrası emek piyasasına dâhil olan göçmen kadınların belirli işlerde çalışmak zorunda kalmaları literatürde 3D olarak kavramsallaştırılmıştır. 3D; “kirli(dirty)”, “tehlikeli (dangerous)” ve “aşağılayıcı (derogatory)” kelimelerinden oluşan bir kavram setini ifade etmektedir (Kurt, 2021: 262).

Göçmen kadın emeğinin vasıfsız, düşük ücretli ve “itaatkar” emek olarak görülmesi göçmen kadınların emek piyasaları içerisinde sömürülmelerine yol açmaktadır (Coşkun, 2017: 1303).

Türkiye’de göçmen kadınlar ev hizmetleri, yaşlı ve çocuklar için bakım hizmeti, turizm, tarım, tekstil gibi pek çok sektörde yer almaktadır. Bu sektörlerde çalışan göçmen kadın işçiler çeşitli sorunlarla yüzleşmektedir.

Derya Demirdizen yapmış olduğu çalışmada

Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışan göçmen kadınların sorunlarını belirsiz çalışma saatleri, yapılan işin görünmezliği, yeterli izin kullanamamanın getirdiği ruhsal ve fiziksel buhranlar, izinsiz göçmen olmanın getirdiği “yarı kölelik” sistemi, şiddet ve tacize maruz kalma olarak sıralamaktadır (Demirdizen, 2013: 338-341).

Türkiye’de hazır-giyim (tekstil) sektöründe çalışan göçmen kadınların sorunları üzerine yapılan bir çalışmada ise göçmen kadın işçilerin güvencesiz ve düşük ücretle çalışma, sosyal dışlanmaya maruz kalma, yerlilere göre daha uzun çalışma saatleri, ırkçılık olarak belirlenmektedir (Dedeoğlu, 2011: 37-44).

Turizm sektöründe yapılan bir çalışma ise turizm sektöründe çalışan göçmen kadınların diğer sektörlerde var olan sorunların yanı sıra taciz ve yerliler tarafından ötekileştirmeye daha fazla maruz kaldığı görülmektedir (Ekiz Gökmen, 2011: 205-206).

Bu çalışmada ise göçmen kadınların seracılık sektöründeki emeklerine ve yaşadıkları sorunlara odaklanılmıştır.

4. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl çalıştığı veya işlediği hakkında sistematik olarak bilgi toplayarak, o sistemin derinlemesine incelenmesini amaçlayan metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2012: 582).

Araştırma literatür taraması ve saha araştırması olarak iki temel aşamada gerçekleştirilmiştir. Göç etmiş kadınların göç süreçlerinin emeklerine olan yansımaları her katılımcı için spesifik ve özel verileri içerebileceğinden bu çalışmada esnek sorular içerdiğinden katılımcılardan spesifik verilerin elde edilmesini kolaylaştıran yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır (Merriam, 2023: 87).

Bu çalışmada Yalova ilinin Altınova ilçesine göç etmiş, seracılık sektöründe çalışan yabancı emeğinin mevcut durumunun değerlendirilmesi

amaçlanmıştır. Yapılmış olan bu araştırma ile Türkiye'nin göç ve emek alanındaki akademik çalışmalar ile birlikte özellikle göçmen kadın emeğinin literatürdeki görünürlüğünün artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle seracılık gibi enformel bir sektörün yoğun olduğu Altınova bölgesindeki göçmen kadın hareketleri ve göçmen kadınların piyasaya tutunma stratejileri noktasında enformel sektör içindeki göçmen kadın emeğinin mevcut durumuna ışık tutması amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu Yalova'nın Altınova ilçesinde seracılık sektöründe çalışan uluslararası göç ile gelmiş kadınlar oluşturmaktadır. Bu çalışmada uluslararası göç ile gelmiş kadınlarla çalışılacağından katılımcıların güvenini kazanmak ve katılımcılara kolay ulaşabilmek adına zengin veri elde edilebilecek kişi ve kritik durumlara odaklanarak veri toplamayı amaçlayan, görüşmeye başlanacak ilk kişinin güvenini kazanmanın önemli olduğu ve o ilk katılımcının referansı ile hareket edilen bir yöntem olan kartopu örnekleme yöntemi (Baltacı, 2018: 253). tercih edilmiştir. Araştırmada 10 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama yöntemi olarak literatür taraması ve saha araştırması kullanılmıştır. Saha araştırmasında araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve demografik verilere ulaşmayı sağlayan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma öncesinde araştırmacıya ve araştırmaya yönelik sorular cevaplanmış, araştırmacı ve katılımcılar arasında güven bağı sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmeler araştırmacı ve katılımcılar tarafından ortak belirlenen gün ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların rahat edebileceği ev ve kafe ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Araştırma konusuna dair daha derin gözlem yapabilmek için ortamın elverdiği şartlar ölçüsünde katılımcılar iş ortamlarında da gözlenmiştir. Görüşmeler katılımcıların verdiği onay dâhilinde ses kaydına alınmıştır. Veri analizleri sonrasında ses kayıtları silinmiş ve görüntü kaydı alınmamıştır. Katılımcı onayı ile alınan ses kayıtları bilgisayar ortamında aslına uygun

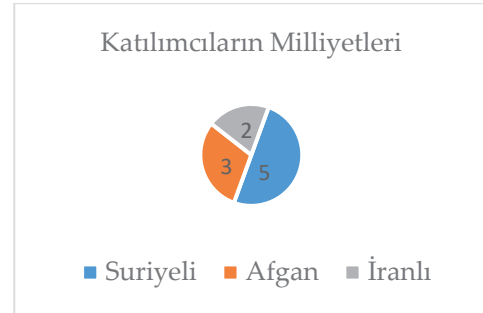
olarak çözümlenmiştir.

Araştırmaya katılacak kişiler Türkçe konuşabilen ve anlayabilen, uluslararası göç ile Altınova'ya göç etmiş, seracılık sektöründe çalışan ve 18-35 yaş arası kadınlar olarak belirlenmiştir. 18 yaşından küçük ve 35 yaşından büyük olan kişiler, seracılık sektöründe çalışmayan, uluslararası göç ile Altınova'ya göç etmemiş olan, Türkçe konuşamayan ve anlayamayan, cinsiyet şartını taşımayan kişiler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

5. BULGULAR

5.1. Katılımcıların Hangi Milliyete Mensup Olduklarına Dair Bulgular

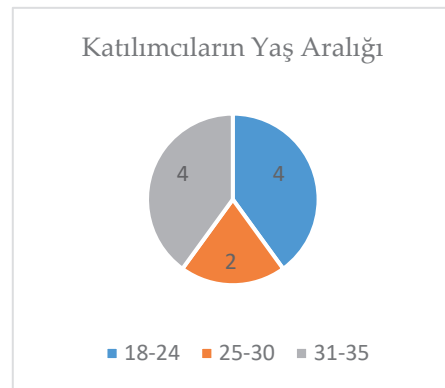
Tablo 1.1: Katılımcıların milliyetleri

Tablo 1.1'de aktarıldığı üzere katılımcıların %50'si Suriye, %30'u Afganistan ve %20'si İran kökenlidir. Bu bağlamda araştırma örnekleminin yoğunluğunu Suriyeli göçmen kadın işçilerin oluşturduğunu söylemek mümkündür.

5.2. Katılımcıların Yaş Aralığına İlişkin Bulgular

Tablo 1.2: Katılımcıların yaş aralıkları

Araştırma 18-35 arası katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. Tablo 1.2.'de de aktarıldığı üzere yaş aralıklarının 18-24 ve 31-35 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

5.3. Katılımcıların Medeni Durumlarına İlişkin Bulgular

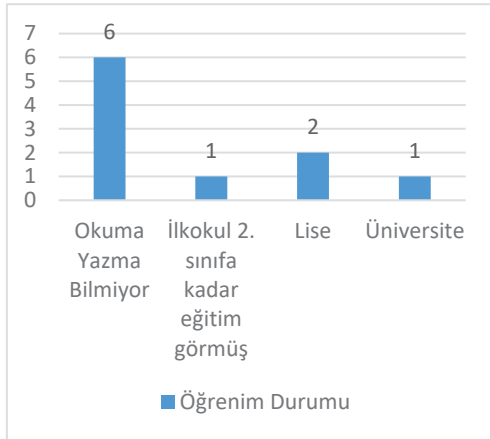
Tablo 1.3. Katılımcıların medeni durumu

Medeni Durum	Sayı
Evli	8
Bekâr	1
Dul	1

Araştırmanın gerçekleştirilmiş olduğu yaş grubu genç olmasına rağmen Tablo 1.3.'te de görüldüğü gibi evlilik oranları yüksektir. Bu durum göçmen kadın işçilerin sadece kendilerinin değil ailelerinin de geçimini sağlamak durumunda olduğunu göstermektedir.

5.4. Katılımcıların Öğrenim Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 1.4. Katılımcıların eğitim-öğretim durumu

Tablo1.4.'te katılımcıların öğrenim durumu değerlendirilmiştir. 6 katılımcının herhangi bir şekilde eğitim görmediği ve okuma yazma bilmediği, 1 katılımcının ilköğretim 2. Sınıfa kadar eğitim gördüğü, 2 katılımcının lise ve 1 katılımcının ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %60'ının herhangi bir eğitim

görmemiş olması, Türkiye'ye göç ettiklerinde nitelikli bir iş yerine seracılık gibi vasıf gerektirmeyen bir sektörde çalışmak durumunda kaldıklarını göstermekle birlikte, 2 kişinin lise ve 1 kişinin üniversite mezunu olması da göç eden bazı kadınların eğitim görmüş olmalarına rağmen göçün olumsuz etkilerinden biri olan niteliksizleştirme ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir.

5.5. Katılımcıların Aylık Gelirlerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların aylık gelirleri değerlendirildiğinde 6 katılımcı günlük olarak ücret aldıklarını, bu 6 katılımcıdan 2'si günlük 250 TL, 4 katılımcı ise günlük 275 TL ücret aldığını ve düzenli olarak işe gidemediklerini, işverenin işe çağırma durumuna göre haftada ortalama 2-3 gün işe gittiklerini ifade etmiştir. Ücretlerini aylık olarak aldığını belirten 4 katılımcının 2'si aylık 8500 TL, 2'si ise 5000 TL aldığını ifade etmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği 2023 yılının Nisan ayında Türkiye'de net asgari ücretin 8500 TL olduğu düşünüldüğünde 2 katılımcının asgari ücret düzeyinde gelir elde ettiği, diğer 8 katılımcının ise asgari ücretin altında gelir elde ettiği görülmektedir. Bu noktada Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan işçilerin kanunlara göre aynı işi yaparak en az 8500 TL gelir elde ettiği ayrıca sigortalı çalıştıkları için sosyal haklara da sahip olduğu düşünüldüğünde göçmen kadın işçilerin gelir eşitsizliği ile mücadele ettikleri bir kez daha görülmektedir.

5.6. Katılımcıların Türkiye'de Bir Göçmen Kadın Olarak Emeklerinin Karşılığını Alıp Almadıklarına İlişkin Sorulan Soruya Verdikleri Cevapların Değerlendirilmesi

Katılımcılara Türkiye'de çalışan bir göçmen kadın işçi olarak haklarını alıp alamadıkları sorulduğunda 10 katılımcıdan 8'i ücretlerin düşük olduğunu ve geçimlerini sağlayamadıklarını belirtmiştir.

Göçmen kadın işçilerin haklarını alıp alamama hakkında sorulan soruya verdikleri bazı cevaplar şunlardır:

"Bir şey sorun değil, tek sorun para aslında, para az

ve yetmiyor, kira var, fatura var ama para yetmiyor.” (K-5)

“Bu iş zor yani çalışıyorsun ama az para veriyorlar, başka da gidecek iş yok, daha önce başka bir yerde çalıştık, orada hem para az hem de çok çalıştırıyorlardı.” (K-2)

“Yani para alıyoruz, düzenli veriyorlar ama günlük 275 TL, her zaman da iş olmuyor ama mecbur geliyorum çünkü kirayı ödemek gerek, kiralara pahalı.” (K-8)

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşıldığı üzere katılımcılar haklarını alamadıklarını düşünmekle birlikte başka bir iş seçeneği olmadığı için mevcut ücrete rağmen çalışmaya devam etmek durumunda kaldıkları görülmektedir.

5.7. Katılımcıların İş Hayatında Karşılaştıkları Problemlere Verdikleri Cevapların Değerlendirilmesi

Katılımcılara iş hayatında yaşadıkları problemler sorulduğunda 10 katılımcının tamamının bir önceki bulgularla bağdaşacak şekilde en temel sorunlarının ücret yetersizliği olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra seracılık sektörünün fiziki koşullarının getirmiş olduğu yüksek ısı altında çalışma, ağır kaldırma, çiçek ekiminde sürekli eğilerek çalışmanın getirmiş olduğu bel ve boyun ağrıları, Türkçe bilmemekten kaynaklı olarak patronların ve diğer Türk çalışanların söylediklerini anlayamama, haftada kaç gün işe gelineceğinin bilinmemesi gibi problemler de katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

5.8. Katılımcıların İş Gücü Piyasalarına Dâhil Olma Şekillerine İlişkin Veriler

Katılımcılara mevcut işlerini nasıl buldukları sorulduğunda 7 katılımcının komşu, 3 katılımcının ise aile bireyleri aracılığıyla mevcut işlerine dâhil oldukları tespit edilmiştir. Aile bireyleri aracılığıyla mevcut işlerinde çalışmaya başlayan kadınlardan ikisinin eşleri, birisinin ise ağabeyi ilk olarak işe girdiği, iş şartlarından memnun olduktan sonra eşlerinin veya kardeşlerinin aynı işe girmelerini sağladıkları öğrenilmiştir. Ağabeyi aracılığıyla işe giren bir katılımcı durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Biz 8 sene önce geldik buraya. Benim baba yok. Önce abilerim çalışmaya başladı. Biz geri döneriz zannettik ama durumları biliyorsunuz. Sonra para yetmeyince annem ve ben de çalışmaya başladık. Benim annem ve bir abi başka serada çalışıyor, ben ve bir abi de burada çalışıyoruz. O burada çalışıyordu, ben de gelmeye başladım. Böyle iyi oluyor, beraber olmak daha iyi.” (K-2)

Komşu aracılığıyla işi bulan göçmen kadınların ise bölgedeki mevcut işleri birbirinden duydukları, ücret vb. konularda kıyaslama yaparak durumlarına uygun en avantajlı işe girmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu durumla ilgili bir katılımcı şunları ifade etmiştir:

“Biz başka bir patrona geldik çalışmaya, hem para azdı hem de biz çadırda duruyorduk. Sonra bir komşu var, o da burada çalışıyor, bizim hali de biliyor. Dedi gelin buraya daha iyi olur. Şimdi hem daha çok para alıyoruz hem de yeni patron bize kullanmadığı bir ev verdi, artık evimiz de var. Çok şükür.” (K-1)

Katılımcıların ifadelerinde de anlaşıldığı üzere göçmen kadınların sosyal bağlarının güçlü olduğu, iş gücü piyasalarına dahil olma noktasında birbirlerine destek oldukları görülmektedir.

5.9. Katılımcıların Farklı Milliyetten Olan Kişilerle Bir Arada Çalışmayla İlgili Olumlu Veya Olumsuz Deneyimlerine İlişkin Veriler

Araştırma Tablo 1.1.’de de görüldüğü gibi 5 Suriyeli, 3 Afgan ve 2 İranlı göçmen kadınla yapılmıştır. Katılımcılara hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla hem de diğer milletten olan kişilerle birlikte çalışmalarına dair deneyimleri sorulmuştur. 10 katılımcıdan 7’si Türkiye Cumhuriyeti ve vatandaşlarından memnun olduklarını, herhangi bir olumsuz deneyim yaşamadıklarını ifade etmiştir. Bir katılımcı bu durumla ilgili memnuniyetini şu şekilde ifade etmiştir:

“Allah’a şükür, arkadaşım güzel, mahalle güzel, her nereye gidiyoruz güzel, yani Allah’a şükür kötü bir şey görmedim. Bak öyle bir şey, ben gerçekten memnunum yani 10 sene burada kaldım. Bir şey olsaydı başka bir yere taşınırdım. Hiçbir şey görmedim Allah’a şükür.” (K-3)

10 katılımcıdan 3 tanesi ise dil ve dış görünüm farkı sebebiyle zaman zaman Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının olumsuz söylemlerine maruz kaldığını ifade etmiştir. Özellikle dış görünüm farkı ile ilgili bir katılımcı şunları ifade etmiştir:

“Yani bir iki defa oldu, Özellikle ilk zamanlarda. Şimdi sizin yüzünüz başka, biz daha esmer oluyoruz, kıyafetler de başka. Aslında tam da anlayamıyorum Türkçe iyi değil ama bir iki defa gördüm kötü baktılar. Hani ayıp gibi. Ama ne fark eder biz daha esmer, kıyafetler başka olsa? Bak işte geldin gördün, biz de çalışıp para kazanmak istiyoruz, kötü niyet yok ki.” (K-10)

Katılımcıların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları haricinde birlikte çalıştıkları diğer yabancı uyruklu kişilerle beraber çalışmanın nasıl olduğunu olumlu veya olumsuz deneyimlerinin olup olmadığı sorulduğunda ise 10 katılımcının tamamının da herhangi bir olumlu veya olumsuz deneyimlerinin bulunmadığını, bunun sebebinin de birbirleri ile iletişime geçemedikleri olduğu ifade edilmiştir. Bu konu ile ilgili bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Para aynı, mesai aynı. Neden sorun olsun ki?” (K-5)

“Valla bir zorbalık görmedim ama kötü laf söyleseler de anlamam, başka dil konuşuyoruz.” (K-8)

“Burada herkes kendi işini yapıyor, kimse kimseye bakmıyor, eğer konuşacaksın kendi arkadaşınla konuş, herkes grup olmuş.” (K-7)

Elde edilen verilerden de anlaşıldığı üzere göçmen kadınların zaman zaman Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile olumsuz karşılaşmaları olsa da katılımcıların büyük bir kısmının olumsuz deneyimlerle karşılaşmadığı görülmektedir. Bu noktada araştırmacının da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmasından kaynaklı olarak katılımcıların fikirlerini ifade etmede çekingenlik ihtimalinin de göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Katılımcıların tamamının kendilerinden farklı milliyetten olan kadınlarla iletişime geçmemesi de dikkat çekmektedir. Bunun temel sebebinin ise katılımcıların da ifade ettiği gibi dil sorunu

olduğu görülmektedir. Araştırma sahası incelendiğinde farklı milliyetten olan göçmen kadınların iş yerlerinde öğle yemeklerini kendi grupları içerisinde yediği, herhangi bir iletişim kurmak gerektiğinde göçmen kadın işçilerin iş yerinde bir nevi amiri konumunda olan, Türkçe bilen, göçmen erkek işçiler tarafından bu iletişimin sağlandığı gözlemlenmiştir.

6. SONUÇ

İnsanlığın her döneminde var olan ve bireyleri, toplumları, devletleri sosyal, ekonomik ve kültürel olarak etkileyen göç 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde de etkisini güçlü bir şekilde sürdürmeye devam etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu ilk yıllardan itibaren göç olgusu ile yüz yüze gelmiş, dönem dönem göç veren, göç alan veya transit ülke konumunda olmuştur. Komşu ülkelerinde meydana gelen siyasi ve silahlı olaylardan etkilenmiş, özellikle Orta Doğu ülkelerinde meydana gelen Arap Baharı'nın etkisiyle de bir “sığınmacı ülkesi” konumuna gelmiştir.

Türkiye'ye yönelik kitlesel göç hareketleri elbette kadın, erkek, çocuk olmak üzere farklı cinsiyet ve yaş gruplarını içermektedir. Göç insanları için bir umut algısı oluştursa da bu umut beraberinde kaygıyı da getirmektedir. Bu kaygıların en başında ise bireylerin ve ailelerin hayatını idame ettirmelerini sağlayacak olan yeterli ekonomik güce nasıl ulaşılacağı yer almaktadır. Bu noktada göçmen emeği kavramı karşımıza çıkmaktadır. Ataerkil zihniyet özelinde değerlendirildiğinde “kadının yeri evidir” ve “eve ekmeği erkek getirir” ön kabulü göçle birleştiğinde sarsılarak kadınların da emek piyasalarına girmek zorunda kaldığı görülmektedir. Bu çalışmada emek piyasalarında göçmen kadın olmanın, göçmen kadın emeğinin nasıl algılandığının değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme tarım, turizm, tekstil gibi diğer sektörlerde yapılan çalışmalardan elde edilen verilerin seracılık sektöründe de benzerlik taşıyıp taşımadığı, bir başka ifade ile, göçmen kadınların seracılık sektöründe de benzer sorunlarla karşılaşmış ve karşılaşmadığı ve göçmen kadın emeğine bakış açısı incelenmiştir.

Araştırma katılımcılarının aylık gelirleri

incelendiğinde 10 katılımcıdan sadece 2'sinin asgari ücret düzeyinde aylık gelir elde etmesi literatür taramasında elde edilen "göçmen kadınların düşük ücretli ucuz işgücü" bulgusunun bu çalışmada da ortaya çıktığı görülmektedir. Araştırma katılımcılarına iş hayatında karşılaştıkları problemler sorulduğunda ise karşımıza yine düşük ücretle birlikte, iş günlerinin esnek olması, dil problemi gibi temel sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular da çalışmanın literatür taraması bölümünde ifade edilen, göçmen kadınların iş gücü piyasalarında yaşadıkları sorunlar ile uyuştuğunu, bir başka ifade ile araştırmanın gerçekleştirilmiş olduğu Yalova ilinin Altınova ilçesinde seracılık sektöründe çalışan göçmen kadınların da farklı bölge ve sektörlerde çalışan göçmen kadınlarla benzer sorunlar yaşadığını göstermektedir. Yapılan bu çalışmada göçmen kadınların Türkiye'deki emek piyasalarında hala düşük ücretle, savunmasız, sosyal haklardan yoksun olarak çalıştığı, işverenler tarafından yönetilebilir işçi olarak algılandığı ve ucuz işgücü olması sebebiyle elde edilecek olan kar odaklı düşünme biçimi ile göçmen kadınların sorunlarına bir çözüm üretme çabası içinde olunmadığı görülmektedir. Peki, neler yapılabilir?

İşverenlerin, iş yerlerinin düzenli olarak denetlenmesi burada çalışan göçmen kadınların temel insani haklara ulaşabilme noktasında faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca göçmen, mülteci, sığınmacı, geçici koruma altında olan, ikincil koruma altında olan gibi çok sayıda hukuki statülerin varlığı zaman zaman anlam karışıklıklarına sebep olmaktadır. Ülkeye girmiş olan kişilerin hukuki statülerinin, haklarının ve bu hukuki statüleri veren hukuki metinlerin düzenlenmesinin göç etmiş kişiler başta olmak üzere işverenler ve devlet kurumu çalışanlarının yaşamış olduğu karışıklıklara çözüm olacağı kanaatine varılmaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyet rollerine dair mevcut algının, bir ülkede kolay ve hızlı bir şekilde değişmeyeceği kabul edilmekle birlikte sorunların ele alınmasının, çözüm sunulabilmesi için devlet, akademi ve sivil toplum örgütlerinin iş birliği yaparak yol haritaları çıkarılmasının kıymetli olacağı, bu sebeple de çalışmanın konu başlığı altında

özelleştirilecek olursa göçmen kadınların emek piyasalarında yaşadıkları sorunların güncel olarak tartışılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, G., (2020). *İtici ve Çekici Faktörler Işığında Türkiye'ye Yönelik Uluslararası Göçler 1979-2019*. basım yeri bilinmiyor:yazarı bilinmiyor
- ADIGÜZEL, Y., (2016). *Göç Sosyolojisi*. basım yeri bilinmiyor:Nobel Yayınevi.
- AFAD, (2014). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. basım yeri bilinmiyor:Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Anon., (1951). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme*. basım yeri bilinmiyor:Cenevre Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği.
- Anon., (2018). [Çevrimiçi] Available-at: <http://yalova.tarim.orman.gov.tr/haber/366/Yalova-Tarim-SektoruDeğerlendirildi> [Erişildi: 10 mayıs 2022].
- ARIKIN, S., (2023). *Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Kalıcı Çözüm Yollarına Bakış Açılarının Sosyal Destek Mekanizmaları Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Balıkesir: Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- BABATAŞ, G., (2007). Beyin Göçü ve Türkiye'nin Sosyo Ekonomik Yapısının Beyin Göçüne Etkisi. *Öneri Dergisi*, pp. 263-266.
- BAHAR, O. & KORKMAZ BİNGÖL, F., (2010). Türkiye'de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İş Gücü Piyasalarına Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, pp. 43-61.
- BAKIRTAŞ, T. & KANDEMİR, O., (2010). Gelişmekte Olan Ülkeler ve Beyin Göçü: Türkiye Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, pp. 961-974.
- BALTACI, A., (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), pp. 231-274.
- BARIŞIK, S., (2020). *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneşimi*. basım yeri bilinmiyor:Gazi Kitabevi.
- BM, (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. basım yeri bilinmiyor:yazarı bilinmiyor

- BOZOK, M., (2019). Göç Sonucu Yaşanan Erkeklik Krizlerinin Bir Yüzü Olarak Erkekliğin Kaybı. *Journal of Economy Culture and Society*, pp. 171-185.
- CHMILIAR , L., (2012). Multiple-Case Designs. %1 içindeA. J. Mills, G. Durepos & E. Wiebe, düz. *Encyclopedia of Case Study Research*. Thousand Oaks : SAGE Publications, Inc. , pp. 582-583.
- COŞKUN, E., (2017). Türkiye’de Kağıtsız Göçmen Kadınlar ve Sosyal Hizmetler. *Çalışma ve Toplum*, 3(54), pp. 1299-1316.
- ÇAĞLAR, T., (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. *Toros Üniversitesi İİBF Sosyal Bilimler Dergisi*, pp. 26-49.
- ÇAKMAK, H. & YAMAN, I., (2018). Post-Sovyet Dönemde Türkiye’ye Yönelik Kadın Emek Göçü Profili: Kumkapı’da Tekstil Sektöründeki Satış Temsilcisi Kadınlar Örneği. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 3(2), pp. 197-228.
- ÇOŞTAN, U., (2020). *Türkiye’de Göç Yönetimi ve Politikaları: Suriyeli Mülteciler Örneği*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- DEDEOĞLU, S., (2011). Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır-Giyim Sanayinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(1), pp. 27-48.
- DEDEOĞLU, S., (2019). Göç, Prekaryalaşma ve Kadın Emeği: Türkiye’de Suriyeli Kadınların Mevsimlik Tarımsal Üretimdeki Yeri. 34(3), pp. 187-197.
- DEMİRDİZEN, D., (2013). Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeğine Doğru Mu?. *Çalışma ve Toplum*, 3(38), pp. 325-346.
- EKİZ GÖKMEN, Ç., (2011). Türk Turizminin Yabancı Gelinleri: Marmaris Yöresinde Turizm Sektöründe Çalışan Göçmen Kadınlar. *Çalışma ve Toplum*, 1(28), pp. 201-232.
- ERDOĞAN, M., (2022). *Suriyeliler Barometresi 2021: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. Ankara: UNHCR.
- ERGÜDER, B., (2006). *Türkiye’de Kadın Emeğinin Değişen Yapısı: Enformel Kesimde Kadın Emeği ve Kadın Emeğine Talep*.
- GANIYEVA, S., (2014). Türk ve Rusya Federasyonu Hukukunda Mülteci ve Sığınmacı Kavramları Arasındaki Ayrım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(2), pp. 45-82.
- HAAS, H. D., CASTLES, S. & MİLLER, M. J., (2022). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Nüfus Hareketleri*. basım yeri bilinmiyor:GAV Perspektif Yayınları.
- IOM, tarih yok *Biz Kimiz*. [Çevrimiçi] Available at: <http://turkiye.iomiint/tr/biz-kimiz> [Erişildi: 27 Şubat 2024].
- KAHYA, Y., (2022). Göçün Değişen Yüzü: Fiziksel Emek Göçünden Beyin Göçüne. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, pp. 819-833.
- KARA, P. & KORKUT, R., (2010). Türkiye’de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, Issue 467, pp. 153-162.
- KİRİŞÇİ, K., (2007). Turkey: A Country of Transition from Emigration to Immigration. *Mediterranean Politics*, 12(1), pp. 91-97.
- KOÇAK, A. & DURGUN KAYGISIZ, A., (2023). Cumhuriyet’ten Bugüne Türkiye’nin Göç Politikaları: Göç Yönetimindeki Ulusal ve Uluslararası Aktörler. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, pp. 253-273.
- KOÇAK, Y. & TERZİ, E., (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, pp. 163-184.
- KÖLEOĞLU, N. & ŞİMŞEK KANDEMİR, A., (2018). *Uluslararası Göç İstatistiklerinde Bulanık Kümeleme Analizi: Göç Sayıları ve Göçmen İşçi Dövizleri İle OECD Ülkeleri*. 1. Baskı dü. Bursa: DORA Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti..
- KURT, A., (2021). “Bavula Sığmayan Hayatlar”: Göçmen Kadın Anlatılarında Trabzon’da Mekanlar, Patikalar ve Mücadeleler. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 15(31), pp. 257-296.
- LEIGHTON, M., RUGGIA-FRICK, R., SCHMITT, V. & KLEMMER, A., (2021). *Göçmen İşçiler, Mülteciler ve Ailelerini Sosyal Koruma Kapsamına Almak: Politika Belirleyiciler ve Uygulayıcılar İçin Rehber*. Cenevre: Uluslararası Çalışma Örgütü.
- MERRIAM, S. B., (2023). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulamalar İçin Bir Rehber*. 3. Baskıdan Çeviri dü. basım yeri bilinmiyor:Nobel Akademik Yayıncılık.
- ÖZDEMİR, H. & UĞURLUDOĞAN, U., (2023). Arap Baharı Sonrası Türkiye’nin Suriyelilere Yönelik Göç Politikaları. *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, pp. 162-196.
- ÖZER, M. M., (2017). Ataerkil Kapitalist Çalışma Yaşamından Kadın Tanıklıkları. *Çalışma ve Toplum*, 3(54), pp. 1397-1424.
- PERRUCHOUD, R., (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.
- SAĞLAM, S., (2006). Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*, pp. 33-44.

SOYTÜRK, M., (2012). Türkiye'den Avusturya'ya İş Gücü Göçü. *International Periodical For The Language Literature and History of Turkish or Turkic*, pp. 2313-2328.

TAŞKIN, D., (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(175), pp. 175-204.

TBMM, 2013. *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*. Ankara: TBMM.

TEMİR, H., (2023). Türkiye'de Göçün Dış Politika Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 1(21), pp. 26-40.

TİLEV, F., (2018). Esnek Çalışma ve Kadın İstihdamı. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), pp. 121-150.

TOKSÖZ, G., (2021). *Emanet Emek: Göç Yollarında Kadınlar*. 1. Baskı dü. Ankara: Dipnot Yayınları.

UÇAR, C., (2020). Gaziantep Parça Başlı Emek Piyasasının Suriyeli Kadınları: Emek, Zorunlu Göç ve Şiddet. *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden*, pp. 38-55.

ÜNVER, C., (2012). Almanya'ya Türk İşgücü Göçü: Geçmişten Geleceğe Sorunlar, İmkanlar ve Fırsatlar. *Journal of Social Policy Conferences*, Issue 45, pp. 177-226.

YALÇIN, Ç., (2015). Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar ve Ekonomik Şiddet. *Fe Dergi*, 7(1), pp. 49-60.